

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 266/05-14

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 15. novembra 2005 predbežne prerokoval sťažnosť U., s. r. o., so sídlom B., a T. spol. s r. o., so sídlom T., obaja zastúpení advokátom JUDr. M. K., B., ktorou namietajú porušenie ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Cdo 138/2004 z 15. novembra 2004, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť U., s. r. o., a T., spol. s r. o., **o d m i e t a** ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 17. februára 2005 doručená sťažnosť U., s. r. o., a T., spol. s r. o. (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietajú porušenie ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy

Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 1 Cdo 138/2004 z 15. novembra 2004.

Z obsahu sťažnosti a príloh, ktoré k nej boli doložené, vyplynulo, že sťažovatelia boli účastníkmi konania (v procesnom postavení žalovaných) vedeného na Okresnom súde Bratislava I (ďalej len „okresný súd“), v ktorom sa žalobcovia 1. S., 2. L., 3. O. a 4. S., domáhali zaplatenia odmeny za použitie autorského diela. Okresný súd uznesením sp. zn. 16 85/02 z 26. januára 2004 konanie v tejto veci zastavil a zároveň zaviazal žalobcov v 1. až 4. rade zaplatiť žalovaným spoločne a nerozdielne náhradu trov konania v sume 144 870 Sk.

Na základe odvolania navrhovateľov v 1. až 4. rade Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) uznesením sp. zn. 5 Co 71/04 z 19. marca 2004 zmenil uznesenie súdu prvého stupňa v časti týkajúcej sa náhrady trov konania a rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá na ich náhradu právo.

Proti označenému rozhodnutiu krajského súdu sťažovatelia podali dovolanie, ktorého prípustnosť a dôvodnosť odvodili z ustanovenia § 237 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“). Ako podstatný dôvod dovolania sťažovatelia uviedli vadu konania podľa ustanovenia § 237 písm. f) OSP tvrdiac, že postupom okresného súdu a krajského súdu im bola odňatá možnosť konať pred súdom. Najvyšší súd (ako dovolací súd) uznesením sp. zn. 1 Cdo 138/2004 z 15. novembra 2004 dovolanie sťažovateľov odmietol.

Sťažovatelia zastávajú názor, že označeným uznesením najvyššieho súdu bolo porušené ich základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, pričom argumentujú tým, že *„Pokiaľ Najvyšší súd Slovenskej republiky odmietol dovolanie sťažovateľov v I. a II. rade proti uzneseniu odvolacieho súdu, pričom neboli splnené podmienky pre odmietnutie dovolania, keďže dovolanie bolo prípustné a dôvodné, Najvyšší súd Slovenskej republiky neprejednaním dovolania porušil právo sťažovateľov v I. a II. rade na súdnu ochranu podľa článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky“*.

Podľa sťažovateľov bolo ich dovolanie proti uzneseniu odvolacieho súdu *„... prípustné (a zároveň dôvodné), keďže postupom súdu prvého stupňa a rozhodnutím*

odvolacieho súdu bola sťažovateľom v I. a II. rade odňatá možnosť konať pred súdom [vada konania podľa ustanovenia § 237 písm. f) OSP, ktorá zakladá prípustnosť a dôvodnosť dovolania proti právoplatnému rozhodnutiu odvolacieho súdu].

Súd prvého stupňa v uznesení o zastavení konania posúdil nárok sťažovateľov na náhradu trov konania podľa ustanovenia § 146 ods. 2 prvá veta OSP (súd prvého stupňa dospel k právnomu záveru, že sú splnené podmienky pre priznanie nároku na náhradu trov konania sťažovateľom v I. a II. rade). Odvolanie podané navrhovateľmi v I. až IV. rade súd prvého stupňa sťažovateľom v I. a II. rade nedoručil.

Odvolací súd pri rozhodovaní o odvolaní navrhovateľov v I. až IV. rade posúdil splnenie podmienok pre priznanie nároku sťažovateľov v I. a II. rade na náhradu trov konania odlišne od právneho názoru súdu prvého stupňa. Odvolací súd napriek tomu nielenže nenariadil na prejednanie odvolania pojednávanie, ale o odvolaní navrhovateľov v I. až IV. rade dokonca rozhodol zmeňujúcim uznesením.

Napriek tomu, že ustanovenie § 210 ods. 1 OSP neukladalo súdu prvého stupňa doručiť sťažovateľom v I. a II. rade odvolanie smerujúce proti uzneseniu, ustanovenie § 214 ods. 2 písm. c) OSP umožňovalo odvolaciemu súdu rozhodnúť o odvolaní proti uzneseniu bez nariadenia pojednávania a ustanovenie § 220 OSP umožňovalo odvolaciemu súdu rozhodnúť o odvolaní zmeňujúcim uznesením, sťažovatelia v I. a II. rade sa domnievajú, že postupom súdu prvého stupňa a rozhodnutím odvolacieho súdu im bola upretá možnosť konať pred súdom. Sťažovatelia v I. a II. rade nemali možnosť vyjadriť sa k tvrdeniam navrhovateľov v I. až IV. rade obsiahnutým v odvolaní, nemali ani možnosť na podporu svojich tvrdení navrhnúť dôkazy.

Pokiaľ odvolací súd posúdil plnenie podmienok pre priznanie nároku sťažovateľov v I. a II. rade na náhradu trov konania odlišne od právneho názoru súdu prvého stupňa, mal o odvolaní navrhovateľov v I. až IV. rade rozhodnúť zrušujúcim uznesením a vec mal vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie tak, aby sa sťažovatelia mohli k tvrdeniam navrhovateľov v I. až IV. rade vyjadriť a navrhnúť na podporu svojich tvrdení dôkazy. Odvolací súd tak mal postupovať o to skôr, že odvolanie sa týkalo uznesenia o trovách konania, a proti zmeňujúcemu uzneseniu odvolacieho súdu nie je v zmysle ustanovenia § 239 ods. 3 OSP (nie je prípustné z dôvodu, že ide o zmeňujúce uznesenie; dôvody uvedené v § 237 má účastník konania zachované) prípustné dovolanie.

Súdy sú v občianskom súdnom konaní povinné aplikovať ustanovenia OSP tak, aby účastníci občianskeho súdneho konania mohli v konaní účinne obhajovať svoje práva a záujmy. V predmetnej veci tomu tak nebolo - sťažovatelia nemali žiadnu možnosť v konaní pred súdom prvého stupňa a pred odvolacím súdom zaujať stanovisko k tvrdeniam navrhovateľov v I. až IV. rade a ani k autoritatívnemu názoru odvolacieho súdu, že podmienky pre priznanie náhrady trov konania sťažovateľom v I. a II. rade splnené neboli - o tomto právnom názore sa sťažovatelia v I. a II. rade dozvedeli až z právoplatného uznesenia odvolacieho súdu bez možnosti podrobiť prípadne nesprávne právne posúdenie veci preskúmaniu súdom vyššieho stupňa“.

Napokon sťažovatelia navrhujú ústavnému súdu, aby rozhodol vo veci týmto nálezom:

„Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením č. k. 1 Cdo 138/2004 zo dňa 15. 11. 2004 porušil základné právo spoločnosti U., so sídlom B., (...), a spoločnosti T., spol. s r. o., so sídlom T., (...), na súdnu ochranu, zaručené v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, spis. zn.: 1 Cdo 138/2004 zo dňa 15. 11. 2004 sa zrušuje a vec sa mu vracia na ďalšie konanie.“

Sťažovatelia zároveň žiadajú, aby ústavný súd rozhodol aj o povinnosti označeného porušovateľa ich základného práva uhradiť im trovy konania.

II.

Ústavný súd je podľa čl. 127 ods. 1 ústavy oprávnený konať o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 zákona o ústavnom súde každý návrh vrátane sťažnosti predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie.

Podľa tohto ustanovenia návrhy, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy, návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti (návrhu) možno hovoriť vtedy, ak namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi namietaným rozhodnutím alebo iným označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť je preto možné považovať tú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného práva alebo slobody, realnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (napr. IV. ÚS 166/04, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 168/05).

Sťažovatelia žiadajú, aby ústavný súd vyslovil, že uznesením najvyššieho súdu sp. zn. I Cdo 138/2004 z 15. novembra 2004 bolo porušené ich základné právo zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy sa môže každý domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Účelom práva na súdnu a inú právnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie je zaručiť každému prístup k súdu. Tomu zodpovedá povinnosť všeobecného súdu vo veci konať a rozhodnúť (II. ÚS 88/01).

Právo na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu nemôže všeobecný súd porušiť vtedy, ak koná vo veci v súlade s procesnoprávnymi predpismi upravujúcimi postupy v občianskoprávnom konaní. Takýmto predpisom je zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (II. ÚS 811/00, IV. ÚS 36/04).

Právo na súdnu ochranu sa v občianskoprávnom konaní efektívne garantuje iba vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže občianskoprávny súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania pred občianskoprávnym súdom vrátane dovolacích konaní. V dovolacom konaní procesné podmienky upravujú ustanovenia § 236 OSP a nasl.

V rámci všeobecnej úpravy prípustnosti dovolania proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu z ustanovenia § 237 OSP *expresis verbis* vyplýva, že dovolanie je prípustné, len pokiaľ ide o prípady uvedené pod písm. a) až g) tohto zákonného ustanovenia. Navyše je dovolanie prípustné aj proti uzneseniu odvolacieho súdu v prípadoch uvedených v ustanovení § 239 ods. 1 a 2. Na základe uvedeného potom z hľadiska posudzovania prípustnosti dovolania len vo vzťahu k výroku o náhrade trov konania platí podľa ustanovenia § 239 OSP osobitná úprava prípustnosti dovolania pri uznesení. Podľa ustanovenia § 239 ods. 3 OSP je úplne vylúčená prípustnosť dovolania proti uzneseniu, ktorým sa potvrdzuje alebo mení uznesenie súdu prvého stupňa, pri uznesení o príslušnosti, o predbežnom opatrení, o poriadkovej pokute, o znalečnom, o tlmočnom a o trovách konania,...

Ústavný súd z tohto hľadiska preskúmal rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. I Cdo 138/2004 z 15. novembra 2004, ktorým odmietol dovolanie sťažovateľov, avšak nezistil žiadnu skutočnosť, ktorá by signalizovala jeho svojvoľný postup bez opory

v zákone. Z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia naopak vyplýva, že najvyšší súd sa zaoberal a vysporiadal s dôvodmi sťažovateľov [ktorými podporovali prípustnosť svojho dovolania s poukazom na § 237 písm. f) OSP], ale pretože sa s nimi nestotožnil, dovolanie sťažovateľov odmietol. Ústavný súd preto podotýka, že súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy nie je povinnosť súdu akceptovať dôvody prípustnosti opravného prostriedku uvádzané sťažovateľmi, v dôsledku čoho ich nerešpektovanie súdom ani nemožno (a bez ďalšieho) považovať za porušenie základného práva sťažovateľov na súdnu ochranu. V opačnom prípade by totiž súdy stratili možnosť posúdiť, či zákonné dôvody prípustnosti alebo neprípustnosti podaného dovolania boli vôbec naplnené.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd môže len konštatovať, že v dovolacom konaní nedošlo k odňatiu možnosti preskúmania dovolaním napadnutého výroku o trovách konania odvolacieho súdu v neprospech sťažovateľov, pretože najvyšší súd postupoval v súlade s normami občianskeho súdneho konania, ak odmietol dovolanie proti rozhodnutiu krajského súdu ako neprípustné, a také, ktorým sa sťažovateľom neodňala možnosť konať pred súdom [§ 237 písm. f), § 239 ods. 3 OSP].

Takýto postup a rozhodnutie dovolacieho súdu výslovne umožňuje Občiansky súdny poriadok, a preto použitý spôsob v tomto konkrétnom prípade nemohol znamenať odopretie prístupu k súdnej ochrane v konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch.

Z uvedeného vyplýva, že medzi namietaným uznesením najvyššieho súdu a možnosťou porušenia základného práva sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 ústavy niet takého vzťahu, ktorý by odôvodňoval prijatie sťažnosti na ďalšie konanie po jej predbežnom prerokovaní.

Napadnuté procesné rozhodnutie najvyššieho súdu nemôže byť v takej príčinnej súvislosti s namietaným porušením základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy aj preto, že toto porušenie sa nedá vyvodiť iba z určitého výkladu a aplikácie platných procesných

norium upravujúcich postup občianskoprávných súdov v opravných konaniach (podobne aj I. ÚS 66/98, II. ÚS 811/00).

Vo veci sp. zn. III. ÚS 72/01 ústavný súd zdôraznil, že „porušenie práva na súd by v prípade dovolacieho súdu prichádzalo do úvahy len vtedy, keby podmienky na prístup k tomuto súdu ustanovené Občianskym súdnym poriadkom neboli rešpektované zo strany dovolacieho súdu spôsobom zjavne neopodstatneným alebo arbitrárnym“.

Ústavný súd je v súvislosti s týmto názorom oprávnený aj povinný posúdiť prípadnú neústavnosť konania alebo rozhodovania všeobecných súdov, t. j. či v konaní pred nimi nedošlo k porušeniu ústavnoprocených princípov (čl. 46 až čl. 50 ústavy). Takto vymedzená právomoc ústavného súdu však nemá za následok vznik oprávnenia a povinnosti prehodnocovať právne názory všeobecných súdov, ku ktorým tieto súdy dospeli na základe dovoleného výkladu a používania zákonov (podobne aj I. ÚS 21/98).

Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov z dôvodov tvrdených sťažovateľmi môže ústavný súd podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu zasiahnuť len vtedy, ak by ich rozhodnutie (a jemu predchádzajúci postup) bolo zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne (mutatis mutandis I. ÚS 17/01), z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné a zároveň by malo za následok porušenie niektorého z princípov spravodlivého procesu, ktoré nebolo napravené ani v inštančnom (opravnom) postupe všeobecných súdov.

Rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 138/2004 z 15. novembra 2004 obsahuje podľa názoru ústavného súdu dostatok skutkových a právnych záverov, nejde o arbitrárne rozhodnutie a nezlučiteľné s aplikovanými ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku, ústavný súd nemá žiaden dôvod a ani oprávnenie na prehodnocovanie záverov všeobecných súdov. Skutočnosť, že sťažovatelia sa s právnym názorom všeobecných súdov nestotožňujú, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor najvyššieho súdu svojim vlastným. O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia

príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam. Podľa názoru ústavného súdu aplikácia príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku o trovách konania v konaní o dovolaní voči výroku odvolacieho súdu o trovách konania najvyšším súdom takéto nedostatky nevykazuje.

Tvrdenia sťažovateľov preto podľa názoru ústavného súdu sledujú len dosiahnutie úspechu vo výroku o priznaní trov konania, čo však nemožno spájať s právom na súdnu ochranu a porušovaním jeho princípov. Právo na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v sebe nezahŕňa záruku úspechu v konaní. Ak sa konanie pred všeobecným súdom neskončí podľa želania účastníka konania, táto okolnosť sama osebe nie je právnym základom pre namietanie porušenia základných práv a slobôd (II. ÚS 3/97, II. ÚS 213/03).

Keďže sťažovatelia namietali porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy z dôvodu, že najvyšší súd v dovolacom konaní sp. zn. 1 Cdo 138/2004 neuznal nimi uvádzané dôvody prípustnosti dovolania podľa § 237 písm. f) OSP, a keďže súčasťou označených základných práv nie je aj povinnosť súdu akceptovať (vyhovieť) dôvody prípustnosti dovolania uvádzané sťažovateľmi, ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie, a preto pri predbežnom prerokovaní sťažnosť sťažovateľov podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol, tak ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

Záverom ústavný súd poukazuje na to, že sťažovateľmi citovaný judikát najvyššieho súdu sa nedá v okolnostiach danej veci aplikovať, pretože v ňom išlo o situáciu, keď bola účastníkovi konania postupom súdu odňatá možnosť konať pred súdom podľa § 237 písm. f) OSP, čo nie je prípad sťažovateľov.

Vzhľadom na to, že sťažnosť bola odmietnutá a rozhodovanie o zrušení napadnutého rozhodnutia, ako aj o úhrade trov konania je podmienené vyslovením porušenia základného práva alebo slobody sťažovateľa (čl. 127 ods. 2 prvá veta ústavy), ústavný súd sa touto časťou návrhu na rozhodnutie nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. novembra 2005